

ЗАКОНОДАВНА НАДЛЕЖНОСТ У РЕГУЛИСАЊУ КРИВИЧНОПРАВНОГ ПОЛОЖАЈА МАЛОЛЕТНИХ УЧИНИЛИЦА КРИВИЧНИХ ДЕЛА

Дискусија која се водила у погледу законодавне надлежности у области кривичног права, с обзиром на нова уставна решења, није мимоишла ни питање регулисања кривичноправног положаја малолетних учинилаца кривичних дела. Различита схватања о разграничењу законодавне надлежности федерације и република односно покрајина дошла су до изражаја и у односу на ово питање. Одредбе Уставног амандмана XXX став 2. тачка 11, по којима федерација својим законима „уређује опште услове за изрицање казних санкција за кривична дела и врсте тих санкција”, тумачене су, углавном, на два различита начина. По једном схватању, које је под казном санкцијом подразумевало сваку судску меру која се може изрећи поводом извршења неког кажњивог дела, федерација је надлежна да својим законима у потпуности регулише и примену кривичних санкција за малолетне делинквенте. Друго схватање је појам казнене санкције везивало само за оне кривичноправне мере које формално имају карактер казне и, по њему, федерација би била надлежна да регулише само примену казне малолетничког затвора, док би се васпитне мере и услови за њихову примену регулисали републичким односно покрајинским законима. Најзад, по трећем схватању, овлашћење федерације да својим законима регулише читаву материју општег дела кривичног права, дакле, и примену свих кривичних санкција, не треба схватити тако да све врсте санкција и услови за њихову примену треба у истој мери да се регулишу савезним законом. Специфичност појединих санкција и већа или мања потреба да се у односу на њих постигну јединствена решења, треба да утичу и на обим њиховог регулисања у савезном кривичном законодавству. При томе се нарочито мислило на васпитне мере односно уопште на регулисање кривичноправног положаја малолетника. Овакво схватање дошло је до изражаја у Нацрту предлога за доношење Савезног кривичног закона из 1972. године, који је предвиђао да савезни закон садржи само начелне одредбе о одговорности малолетника и примени васпитних мера односно малолетничког затвора, док би остали део ове материје био регулисан у законима република и покрајина. Основни разлог за овакво схватање законодавне надлежности јесте специфичност ове криминолошке катего-

рије и мера које се према малолетним делинквентима примењују. С једне стране, узроци малолетничког криминалитета, његов обим и структура, носе у нашем друштву и одређена регионална обележја. С друге стране, ефикасност сузбијања малолетничког криминалитета претпоставља, у концепцији постојеће криминалне политике, развијеност и добру кадровску опремљеност служби за социјални рад и установа за институционални третман, у чему, такође, постоје различите објективне и субјективне могућности у појединим регионима наше земље. Зато се тежило ка решењу по коме би републике и покрајине својим законима регулисале највећи део ове материје, водећи рачуна о специфичностима малолетничког криминалитета на својој територији и реалним могућностима за предузимање мера у његовом сузбијању. Законима федерације прописала би се само основна начела на којима би се заснивао кривичноправни положај малолетних учинилаца кривичних дела. Оваква интенција остварена је у другој фази уставне реформе. Устав СФРЈ у члану 281. тачка 12. прописује да федерација уређује „опште услове и начела за изрицање санкција за кривична дела и привредне преступе, систем санкција, услове за гашење санкција и за рехабилитацију и *општа правила о примени васпитних мера и кажњавању малолетника* (општи део)”. Тиме је отклоњена свака дилема у погледу законодавне надлежности у регулисању кривичноправног положаја малолетних делинквената и створен уставни основ за изградњу савезног односно републичког и покрајинског кривичног законодавства.

I — Савезно кривично законодавство о малолетницима

Одредбе члана 281, тачка 12. Устава СФРЈ предвиђају један облик подељене законодавне надлежности између федерације и република односно покрајина у регулисању кривичноправног положаја малолетних учинилаца кривичних дела. Њихово остварење значи да се, пре свега, савезним законом пропишу општа правила о примени васпитних мера и кажњавању малолетника, а да се републичким и покрајинским законима, у оквиру ових општих правила, детаљно регулише њихов кривичноправни положај. Стога је у изради Нацрта савезног кривичног закона основни задатак у овом погледу био да се одреди које одредбе о малолетницима имају карактер општих, начелних правила, и да се на тај начин постави и законодавни оквир за републичко и покрајинско законодавство. Нацрт је у остварењу овог задатка пошао од две основне идеје: прво, да републичко и покрајинско законодавство треба да има у овој материји примарни значај. Друго, да у овом моменту нема потребе за прописивањем неких нових начела малолетничког кривичног законодавства, односно да постојећа законодавна решења, уз делимичне измене и допуне, представљају задовољавајући основ за изградњу једне рационалне политике сузбијања малолетничког криминалитета. Полазећи од ове основне идеје, Нацрт садржи следеће одредбе које имају карактер општих правила о примени васпитних мера и кажњавању малолетника:

1. *Одредбе о старосној граници кривичног малолетства* (члан 65. Нацрта). Нацрт је, уз извесне стилске модификације, преузео одредбе члана 65. Кривичног законика, по којима се малолетницима који у време извршења кривичног дела нису навршили 14 година (деца) не могу изрећи никакве кривичне санкције. Изостављене су одредбе ст. 2, члана 65. КЗ, јер за њихово уношење у Савезни кривични закон нема уставног основа.

2. *Одредбе о врстама кривичних санкција које се могу применити према малолетницима* (члан 66. Нацрта). Нацрт задржава поделу малолетника на млађе и старије и значај који она има у погледу примене кривичних санкција (члан 66, ст. 1 и 2 КЗ). Нису прихваћена нека становишта иницирана на стручним саветовањима и у стручној литератури, да би требало створити законску могућност да се малолетнички затвор може, у посебно одређеним случајевима (извршење тешког убиства, извршење неког тешког кривичног дела за време боравка у васпитно-поправном дому или васпитној установи или непосредно после тога) изрећи и млађем малолетнику. Такво решење не само да би било супротно принципу хуманости који прожима кривичноправни положај малолетника већ оно нема великог оправдања ни са криминално-политичког аспекта; институционални третмани који се примењују у васпитно-поправном дому и малолетничком затвору, осим разлике у могућој дужини трајања, не разликују се много по својој садржини, те би било илузорно очекивати да ће се поступком у затвору ресоцијализација малолетника пре остварити него поступком у васпитно-поправном дому.

Основна измена коју Нацрт предвиђа у односу на постојеће решење у Кривичном законнику односи се на примену мера безбедности. Руководећи се друштвеном реадaptацијом малолетника као основном сврхом примене сваке санкције, Нацрт искључује изрицање забране бављења одређеним занимањем и забране јавног иступања према малолетним деликвентима. Реч је о мерама које би по својој садржини могле да буду у колизiji са непосредним циљевима изречене васпитне мере. Поред тога, да би се отклониле неке дилеме и неуједначености у судској пракси, Нацрт је предвидео ограничење да се мере безбедности могу изрећи само уз изречену васпитну меру или малолетнички затвор, с тим да се обавезно лечење алкохоличара и наркомана не може изрећи уз дисциплинске васпитне мере.

3. *Одредбе о сврси васпитних мера* (члан 67. Нацрта). Оне су идентичне одредбама члана 68. Кривичног законика, с тим што је изостављена последња реченица „а кад је то потребно и да се спрече у вршењу кривичних дела”. Посебно истицање овог циља може да створи погрешан утисак да је реч о неком одвојеном циљу који се остварује на други начин, а не применом мера којима се, путем пружања заштите, помоћи и надзора, обезбеђује васпитање, поправљање и правилан развитак малолетног учиниоца кривичног дела.

4. *Одредбе о врстама васпитних мера и њиховој намени* (члан 68. Нацрта). Ове одредбе су од посебног значаја, јер је њима постављен оквир за прописивање појединих васпитних мера у републичким и по-

крајинским кривичним законима. Нацрт предвиђа, као и Кривични законик, три категорије васпитних мера: дисциплинске, мере појачаног надзора и заводске мере. При изради Нацрта истицана је идеја да се као посебна врста мера предвиде и „васпитно-здравствене мере”, које би обухватале одговарајући медицинско-психијатријски третман малолетника на слободи у случајевима када нема услова за примену одговарајуће мере безбедности. Овај предлог није нашао места у Нацрту, али је зато код мера појачаног надзора и заводских мера посебно унето да оне могу обухватити и трајније „мере лечења”. На тај начин је дата законска могућност да се у оквиру ове две врсте васпитних мера могу прописати и мере које би биле здравственог карактера.

Новина у Нацрту је и ограничење трајања заводских васпитних мера на 5 година највише. Смисао ове одредбе је да се онемогући прописивање, кроз републичко и покрајинско законодавство, таквих заводских васпитних мера чије би максимално трајање прелазило 5 година. Оправдање за овакво ограничење лежи у уверењу да је овај рок довољан за остварење третмана усмереног на поправљање малолетника и његово опште и професионално образовање, односно да би се дужи боравак малолетника у дому могао негативно одразити на његов даљи развој и друштвену адаптацију.

Нацрт садржи и начелне одредбе о могућности измене одлуке о изреченој васпитној мери, обустави њеног извршења или замени са другом васпитном мером. Законима република и покрајина треба да се детаљније регулишу услови под којима се то може вршити.

5. *Одредбе о кажњавању малолетника* (члан 69. и 70. Нацрта). У односу на обим регулисања казне малолетничког затвора у савезном кривичном закону, дошла су до изражаја два различита схватања. По једном, савезним законом би требало прописати само врсту казне која се може изрећи малолетницима и њено минимално и максимално трајање, док би сва остала питања (услови за изрицање, начин одмеравања, извршење, итд. била регулисана републичким и покрајинским законима. Ово становиште је полазило од стриктног тумачења одредаба члана 281, тачка 12. Устава СФРЈ, према којима федерација својим законима уређује само општа правила о кажњавању малолетника. Аналогно регулисању васпитних мера и кажњавање малолетника би требало регулисати само са неколико начелних одредаба. Друго становиште је полазило од карактера ове санкције. По њему, и поред тога што се примењује према категорији делинквената чији је статус посебно регулисан у кривичном праву и разликује од санкција које се примењују према пунолетним лицима, ипак је реч о специфичној казни лешења слободе. Пошто савезним законом треба детаљно да се регулишу све врсте казни и услови за њихову примену, аналогно би требало поступити и при овој казни. Ако би се савезни кривични закон ограничио само на прописивање врсте казне и њено минимално и максимално трајање, створила би се могућност да се републичким и покрајинским законима пропишу различити услови за њено изрицање и различита правила за њено одмеравање, што би практично значило увођење различитих казни за малолетнике. Решење које је прихваћено у Нацрту савезног кривичног закона ближе

је овом другом становишту. Нацрт, ослањајући се, углавном, на постојећа решења у Кривичном законнику, одређује малолетнички затвор као једину казну које се може изрећи (члан 66, ст. 2. Нацрта), прописује услове под којима се ова казна може изрећи (члан 69. Нацрта), њено трајање и начин одмеравања, као и рокове застарелости (члан 70. Нацрта). Новина у односу на постојеће решење јесте то што је посебно истакнут значај свеукупне личности малолетника у одлучивању да ли ће се, уз постојање осталих услова, изрећи ова казна.

6. *Одредбе о примени васпитних мера и малолетничког затвора према пунолетним лицима* (члан 71. Нацрта). Полазећи од неких проблема који су се јављали у судској пракси у примени одредаба чл. 79з, 79и и 79ј Кривичног законика, Нацрт предвиђа еластичније решење у погледу примене васпитних мера и малолетничког затвора према пунолетним лицима, уносећи значајније измене у односу на постојеће стање. Законима република и покрајина конкретније ће се одредити које се васпитне мере и под којим условима могу изрећи пунолетним лицима. Нацрт, међутим, поставља и три општа услова: да је кривично дело извршено у доба малолетства или млађег пунолетства, да учинилац није старији од 21 године и, уколико је реч о млађим пунолетницима, да личност учиниоца и околности под којима је дело учињено оправдавају, са криминално-политичког аспекта, примену васпитне мере или малолетничког затвора. Новина је да се, под условима који буду прописани републичким и покрајинским законима, млађим пунолетним лицима може изрећи и казна малолетничког затвора.

7. *Одредбе о дејству васпитних мера и малолетничког затвора* (члан 72. Нацрта), такође имају карактер општих правила, па су у том смислу преузета решења из члана 67, ст. 1. Кривичног законика.

8. Најзад, Нацрт (члана 64) прописује још два општа правила: једно о примарности примене посебних одредаба о малолетницима и друго, о примени законских правила о васпитним мерама и кажњавању малолетника садржаних у републичким односно покрајинским кривичним законима, кад се суди малолетницима који су учинили кривично дело прописано савезним законима.

II — Републичко и покрајинско кривично законодавство о малолетницима

Нацртом савезног кривичног закона постављен је општи оквир за републичко и покрајинско кривично законодавство. Уколико буду прихваћена решења из Нацрта, пред републикама и покрајинама је задатак да на комплетан начин регулишу кривичноправни положај малолетних учинилаца кривичних дела. При томе су неке одредбе из савезног кривичног законодавства по својој природи такве да морају бити у целини унете у републичко и покрајинско кривично законодавство. Тако су, на пример, одредбе из чл. 64, ст. 1, 65. до 67, 69. и 70. Нацрта. Друге одредбе представљају основ за детаљније регулисање и допуњу кроз ре-

публично и покрајинско законодавство. У том смислу законима покрајина и република треба:

1. *Прописати поједине васпитне мере и услове за њихову примену.* — У оквиру сваке врсте васпитних мера прописаних у савезном закону, законима република и покрајина треба да се регулишу поједине васпитне мере и услови за њихову примену. Број тих мера није ограничен, али оне морају по својој природи бити такве да одговарају сврси одговарајуће врсте васпитних мера, како је она постављена у савезном закону. У заводских васпитних мера мора се поштовати ограничење да оне по свом трајању не могу бити дуже од 5 година.

Ово је свакако најзначајније овлашћење република и покрајина у регулисању ове материје, при чему највише треба да дођу до изражаја специфичности појединих република и покрајина, што је и основни аргумент за овакав облик подељене законодавне надлежности. Основано се може очекивати да ће постојећи систем васпитних мера послужити као модел при доношењу републичког и покрајинског законодавства, али у том поступку треба размотрити и могућности за његово побољшање. Ако се апстрахују одређене тешкоће на које се наилази у пракси извршења појединих васпитних мера, може се констатовати да постојећа законодавна решења нису у основи довољна у сумњу. Приговори, истинити претежно у кривичноправној теорији али и у пракси, и предлози за одговарајуће модификације, односили су се на нека питања везана за поједине васпитне мере. Они би се могли свести на следеће:

а) Упућивање у дисциплински центар може, под условом да постоје добро организовани центри, да представља адекватну меру за одређене случајеве малолетничког криминалитета. Мишљења о нецелисходности ове мере су изузетна, али је често био присутан приговор у погледу њеног трајања. То се нарочито односи на боравак за одређени број часова у празничне дане, који се у пракси ретко примењује, и на непрекидан боравак у центру, коме је изгледа судске пракса више наклонена. Ако овај последњи облик мере упућивања у дисциплински центар треба да обухвати одређени институционални третман, онда боравак који се креће у интервалу до 20 дана не пружа веће шансе за озбиљан рад са малолетником. Практично, мера се само формално извршава.

Наведени приговор је у великој мери условљен променама које су се догодиле у пракси њеног извршења. Замишљена као један облик „шок-терапије“ која треба да се реализује у кратком временском интервалу, ова мера је у пракси добила карактер васпитно-педагошког рада са малолетником. За такав облик рада свакако је потребан и дужи боравак малолетника у центру. С друге стране, васпитне мере сличног карактера које познају друга кривична законодавства, а које су инспиративно утицале при увођењу ове мере у наш Кривични законик, дужег су трајања него упућивање у дисциплински центар. Зато нам се чини оправданим да се при доношењу републичког и покрајинског законодавства преиспитају постојећи облици ове васпитне мере, нарочито кад је реч о непрекидном боравку у центру. При томе се мора водити рачуна да се ова мера по дужини трајања не приближи заводским васпитним мерама. Можда би максимални рок од два месеца био задовољавајуће решење;

б) Мере појачаног надзора се у пракси судова најчешће примењују; третман на слободи под надзором прихваћен је као основни вид судског реаговања на криминалитет малолетника. У односу на ове мере најчешће су истицана два приговора. Први се односи на појачани надзор у другој породици. Разлози којима се законодавац руководио при уношењу ове мере у Кривични законик добро су познати. Мера међутим, није до сада нашла место у судској пракси; број случајева у којима се годишње изриче могао би се на прсте набројати. Уколико се већим ангажовањем органа старатељства и других одговарајућих служби не би нашао већи број породица које су спремне да прихвате малолетника и за то су морално подобне, ова мера ће и даље представљати фиктивну санкцију у систему васпитних мера. Други приговор је везан за однос између мере појачаног надзора од стране родитеља или староца и појачаног надзора органа старатељства. Посматране са аспекта статуса малолетника и улоге органа старатељства у њиховом извршењу, ове две мере нису јасно издиференциране ни у материјалном кривичном праву ни у законодавству о њиховом извршењу. Истраживање праксе извршења ових мера показује да између њих нема никакве разлике. Дакле, имамо ситуацију да се две прописане санкције практично своде на исто. Решење би могло бити или у јаснијем и конкретнијем садржајном диференцирању ове две мере, или у њиховој унификацији. При овом другом решењу за модел би требло узети меру појачаног надзора органа старатељства, која се у пракси најчешће примењује. Коначно, сходно раније изнетој идеји о увођењу васпитно-здравствених мера, требало би размотрити могућност да се у оквиру мера појачаног надзора предвиде и такве мере;

в) Заводске васпитне мере имају посебан криминално-политички значај; оне се примењују према оним малолетницима који су, по правилу, учинили неко теже кривично дело, а због већег степена васпитне запуштености постоји бојазан да би рецидивирали уколико не би били подвргнути дужем стручном васпитно-поправном третману. Стога, при доношењу републичких и покрајинских кривичних закона треба имати у виду тешкоће које су се до сада у пракси јављале и, према стварним могућностима које постоје, ићи на оне мере које се могу остварити сходно њиховој намени. У нашој правној мисли истицана је и идеја о потреби унификације заводских васпитних мера, односно прихватању јединствене мере институционалног карактера, која би се извршавала у специјализованим установама класификованим према различитим криминолошким категоријама малолетних делинквената. На тај начин би се рационалније могао користити капацитет постојећих установа, који и иначе није велики, постигла би се већа хомогеност малолетничке популације у установама и већи степен специјализације стручног кадра, а лакше би се могли решити и неки проблеми око трошкова за извршење мере. Суштина је ове идеје да се са законодавне класификације мера пређе на казнену класификацију установа за извршење мере. С друге стране, имају се у виду и неки други проблеми који су се јављали у пракси изрицања и извршења заводских мера. Чест је случај да при избору конкретне заводске васпитне мере основни критеријум није степен вас-

питне запуштености малолетника и потреба за краћим или дужим васпитно-поправним третманом у установи, већ већа или мања могућност да се мера коју треба изрећи може извршити, при чему постојање слободних капацитета у установи има често одлучујући значај. Третман у установама и васпитно-поправном дому се садржајно и по дужини трајања приближио. Није на одмет указати да је у последњим годинама у СР Србији боравак у васпитној установи у просеку био дужи него боравак у васпитно-поправном дому.

2. *Одредити услове под којима се може вршити обустава извршења изречене васпитне мере или замена са другом васпитном мером.* — Начелна одредба савезног кривичног закона о могућности измене одлуке о изреченој васпитној мери (члан 68, ст. 6. Нацрта) треба детаљније да се разради у републичким и покрајинским законима, путем прописивања услова за обуставу извршења изречене васпитне мере или њену замену са другом мером. Ови услови треба да се одреде зависно од васпитних мера које буду прописане у републичким и покрајинским законима. Основ за решавање могу бити постојеће одредбе из члана 79. и 79а Кривичног законика. Пракса и теорија нису до сада истицале озбиљније приговоре решењима садржаним у овим одредбама;

3. *Одредити однос казне малолетничког затвора и васпитних мера и њихово изрицање у случају стицаја кривичних дела.* — Ова питања су сада регулисана у чл. 79б, 79е, 79к и 79ђ Кривичног законика и аналогна решења треба да буду прописана у републичким и покрајинским законима. Наведене одредбе могле би бити предмет преиспитивања у смислу тражења других, бољих решења;

4. *Регулисати остала питања везана за казне малолетничког затвора.* — Мада је у Нацрту савезног кривичног закона примена казне малолетничког затвора доста детаљно регулисана, остала су и нека питања која треба решити помоћу републичког и покрајинског законодавства. То се, пре свега, односи на начин одмеравања ове казне о чему говоре одредбе члана 79д Кривичног законика. У надлежност република и покрајина спада и регулисање извршења казне малолетничког затвора. То се може учинити и у Закону о извршењу кривичних санкција, али нам се чини целесходнијим да се и у кривични закон унесу неке начелне одредбе што је и до сада био случај (члан 79ђ КЗ);

5. *Регулисати примену васпитних мера и малолетничког затвора према пунолетним лицима.* — Законима република и покрајина треба детаљније да се регулише примена васпитних мера и казне малолетничког затвора према пунолетним лицима која су извршила кривично дело као малолетници односно као млађа пунолетна лица. Нацрт предвиђа само опште услове за примену ових санкција на пунолетна лица, док у републичком и покрајинском законодавству треба прописати које се санкције и под којим конкретним условима могу у овим случајевима изрицати. Према Кривичном законнику то је могуће у три случаја: кад се суди пунолетном лицу које је извршило кривично дело као млађи малолетник, као старији малолетник или као млађи пунолетник. Ако се оста- не при овим могућностима онда у њиховом регулисању треба водити ра-

чуна о неким проблемима који су се јављали у пракси и идејама изнетим у кривичноправној литератури:

а) Заједничко за сва три случаја јесте да се према пунолетном лицу примењује санкција намењена малолетном учиниоцу кривичног дела. Полази се. значи, од претпоставке да се и у таквим случајевима сврха кажњавања може остварити применом санкција за малолетнике. Решења прихваћена у Кривичном законик у нису у том погледу логички доследна. Тако, на пример, пунолетном лицу које је извршило кривично дело као старији малолетник не може се изрећи мера појачаног надзора органа старатељства (члан 79и КЗ), а та мера се може изрећи млађем пунолетном лицу (чл. 79ј КЗ). Или, у првом случају се може, ако су испуњени законски услови, изрећи казна малолетничког затвора, док се ова казна не може изрећи млађем пунолетнику.

б) Пунолетном лицу које је извршило кривично дело као старији малолетник може се, уколико нису испуњени услови за изрицање малолетничког затвора, од васпитних мера изрећи једино упућивање у васпитно-поправни дом, ако у време суђења није навршило 21-годину (члан 79и ст. 3 КЗ). Уколико овај услов није испуњен или ако због неких других разлога, није могуће изрећи наведену васпитну меру, кривични поступак против таквог лица се мора обуставити. Тако се долази у ситуацију да се утврди постојање кривичног дела и учиниоца, а да се поступак обуставља због немогућности изрицања санкције. Оваквом решењу пракса основано ставља приговор да је из криминално-политичких разлога целисходније окончати поступак изрицањем ма какве санкције, него обуставом. Излаз би могао бити у проширењу регистра васпитних мера које се могу у оваквим случајевима изрећи.

в) Примена члана 79и Кривичног законика истакла је у пракси још један проблем који би можда требало решити у кривичном закону. Реч је о одмеравању јединствене казне кад се суди пунолетном лицу за кривична дела извршена у доба старијег малолетства и пунолетства, а суд му је поред малолетничког затвора изрекао казну затвора или строгог затвора. Судови су у оваквим случајевима различито поступали. Неки нису примењивали одредбе о одмеравању казне за кривична дела у стицају, већ су утврђену казну малолетничког затвора узимали као отежавајућу околност при одмеравању казне за кривично дело извршено у доба пунолетства. У другим случајевима, кад је јединствена казна одмеравана применом одредаба члана 46. Кривичног законика, различито се поступало при оцени која се казна сматра тежом, нарочито у односу затвора и малолетничког затвора. О овоме је Врховни суд Југославије заузео становиште по коме се малолетнички затвор по тежини изједначава са осталим казнама лишења слободе, с тим да се у одређивању јединствене казне као најтежа узима она која је изречена у најдужем трајању. Због неуједначености судске праксе и последица које из тога произилазе по осуђена лица, ово би требало регулисати у одговарајућим одредбама кривичног закона. При оцени која се од изречених казни сматра тежом чини нам се да на релацији малолетнички затвор — строги затвор не би требало да буде дилема. Ако се ове казне посматрају по дужини трајања, начину извршења и правним последицама које произ-

воде, строги затвор је несумњиво тежа казна. Стога би ова казна требала да представља јединствену казну и кад је изречена у краћем трајању од малолетничког затвора. Ако су, пак, изречени малолетнички затвор и казна затвора, јединствена казна треба да је она која је изречена у дужем трајању. Процена тежине казне у овом случају давала би приоритет једној или другој, зависно од тога са ког аспекта се посматрају. Уколико су обе казне изречене у истом трајању, јединствена казна треба да буде казна затвора. Реч је о пунолетном лицу коме је суђено и за кривично дело извршено у доба пунолетства и на које суд није применио одредбе о млађим пунолетницима, те га, дакле, у принципу треба третирати као пунолетног делинквента. Ово решење не би задовољило само ако би обе казне биле изречене у трајању од по три године, но ова ситуација није типична само за овај случај; она се јавља увек кад су за кривична дела извршена у стицају изречене казне затвора, од којих једна у максималном трајању.

г) Одредбе о млађим пунолетницима (члан 79ј КЗ) се у пракси врло ретко примењује. У периоду 1960—1972. година осуђено је преко сто хиљада лица старих од 18 до 21 године, а васпитна мера је изречена у свега 326 случајева. Истраживање праксе судова са територије СР Србије показало је да овакво минималној примени наведених одредаба у великој мери доприноси начин на који је регулисан статус ових лица у Кривичном законнику. Узак регистар мера које се према њима могу применити, услови за изрицање васпитних мера (нарочито онај који се односи на уподобљавање њиховог душевног развоја са душевним развојем малолетника) и законски наглашена изузетност примене ових мера, парализали су примену одредаба члана 79ј КЗ, којима судска пракса, било из разлога процесне економичности или због већег поверења у казну, није наклоњена.

При доношењу републичких и покрајинских закона треба преиспитати одредбе о млађим пунолетницима. Нацрт савезног кривичног законика већ је у овом погледу учинио корак напред, предвиђајући да се овим лицима може изрицати казна малолетничког затвора, а, нарочито, везујући примену васпитних мера према овим лицима за могућност да се њихово поправљање може остварити и применом малолетничких санкција, полазећи од оцене свеукупне личности млађег пунолетника и околности под којима је дело извршено. Законима република и покрајина треба прописати које се васпитне мере и под којим условима могу изрећи млађим пунолетницима, односно када им се може изрећи казна малолетничког затвора.

III — Једно питање законодавно-техничког карактера

При регулисању кривичноправног положаја малолетних учинилаца кривичних дела у републичким и покрајинским законима поставиће се један проблем техничког карактера, тј. којим ће законом ова материја бити регулисана. У том погледу могућа су три решења. Могуће је да

одредбе о малолетницима буду садржане у истом закону којим ће се регулисати кривична дела из надлежности република и покрајина, тако да би овај закон имао свој општи и посебни део. Овакво решење не изгледа оправдано, јер између општег и посебног дела не би било садржајне везе и закон не би представљао садржајно јединствену целину. Друга је могућност да се ова материја регулише посебним законом, тј. да се донесе закон о кривичним санкцијама за малолетнике. Најзад, могуће је и треће решење, да се јединственим законом регулишу васпитне мере и малолетнички затвор и њихово извршење, чиме би се на одређени начин кодификовало кривично законодавство за малолетне учиниоце кривичних дела.

IV — Потреба за сарадњом и координацијом при доношењу републичких и покрајинских кривичних закона

Републичко и покрајинско кривично законодавство о малолетницима треба да изрази, у оквиру општих начела постављених у савезном закону, специфичне потребе и могућности дате републике и покрајине у регулисању кривичноправног положаја малолетника. То је био и основни разлог за прихватање подељене законодавне надлежности у овој материји. То логично претпоставља да између закона појединих република и покрајина могу постојати веће или мање разлике. Таква ситуација би била и нормална. Међутим, уз пуно поштовање ових специфичности, не може се искључити потреба да се у поступку доношења закона оствари одређени степен сарадње и координације у раду међу републикама и покрајинама. Нека питања која немају специфичан карактер за одређену републику или покрајину, а чије решавање може да створи одређене проблеме у пракси или да доведе до значајније повреде принципа једнакости грађана пред законом, могу и треба да буду предмет заједничког расправљања пре него што се реше у закону. Примера ради то могу бити питања која се односе на правила о одмеравању казне малолетничког затвора, основе за обуставу извршења изречене васпитне мере или замену са другом мером, изрицање васпитних мера пунолетним лицима, итд. Ако се прихвати потреба овакве сарадње, најмање ће бити проблем да се нађу форме путем којих ће се оне реализовати.

Др Љубиша Лазаревић